

Megjelenik ez a lap hetenkint kétszer csütörtökön és vasárnap.
 Á r a :
 Egész évre . . . 6 ft. — kr.
 Félévre . . . . 3 ft. — kr.
 Negyedévre . . 1 ft. 50 kr.
 A szerkesztő irodája:
 Nagypiacz 322 szám.
 Lakása: Bolgárszeg 1425 sz.

NEMERE.

Politikai, közgazdasági és társadalmi lap.

Hirdetési díj:
 4 hasábos garmond sorért, vagy annak helyéért 4 kr. (1—10 sornyi hirdetés ára mindig 40 kr.) — Bélyegdíj minden ígatáskor 30 kr. — Nagyobb hirdetéseknek alkusz szerint. — Hirdetések fölvetetnek a szerkesztőségénél.

Brassó, 1872. aug. 23.

Ugy látszik, hogy valósulni fog lapunknak és még igen sok gondolkozó hazafinak azon régi vágya, hogy nemzetünk két szabadelvű nagy pártja: a Deákpárt és balközép kiegyezzen egymással. Ha a lapokat tekintjük, igen jó reménnyel lehetünk ezen kiegyezés iránt, miután egyik Deákpárti főlap, a „Reform“ egy idő óta csak nem minden számában sürgeti annak létrejöttét; más Deákpárti lapok is óhajtanak tartják; az ellenzék részéről pedig az „Ellenőr“ már rég nyilatkozott ily értelemben; a „Hon“ pedig megfelelőleg a „Reform“-nak, folyvást egyengeti a kiegyezés útját.

Eddigi magunktartása után felesleges újból is bizonyítanunk, mily véghetetlenül üdvös változásokat remélünk mi ezen kiegyezéstől. Meg vagyunk győződve, hogy hazánk valódi haladása, megizmosodása annak napján kezdődnék meg valódiilag.

Azon nagy képtelenség és országemésztő seb is, a melyet a királyföld különlegességének neveznek, — megszünnék azon napon; mert a kormánypárt nem volna kényszerülve többé, folyvást nagy engedményekkel biztosítani a 22 szász képviselő szavazatát.

E tekintetben azonban egy oly aggodalmas hírt hallottunk, a mely teljesen hihetetlennek tűnik föl, habár főfő tekintélyű forrásra vihetjük vissza eredetét.

Azt beszélnek ugyanis, hogy a kormány készen van a balközéppel kötendő fusióra, de csak azután, ha a királyföld rendezését egyszer keresztül vitte.

Előttünk lehetetlennek látszik, hogy egy oly országos érdekű kérdést, minő a két párt kiegyezése, alárendeljenek a királyföld rendezésének, a mely már rég nem kellene, hogy külön kérdést képezzen; hanem a hon egyetemes törvényei alatt kellett volna elsimulnia.

De még aggasztóbb azon sejtélem, hogy ha

a királyföld rendezését minden áron a balközép nélkül, vagy annak ellenére szándékoznak keresztül vinni, — akkor a kormány valószínűleg fenn akarja tartani ezen országgrész különleges állását, és a szász burocracia igazolhatatlan uralmát.

Részünkről megemlítettük e hírt, a mely beláthatatlan következményű szerencsétlenségeknek válhatnék forrásává, ha valósulna. Most még nem hozzuk fel érveinket egy olyan szándék ellen, a melyet minden gondolkozó a viszonyokat ösmerő, és lelkiismeretes hazafinak el kell itélni.

Ha újabb értesülést veszünk a szándék létezéséről, akkor elmondjuk még egyszer meggyőződésünk szavát. S ha mindamelllett fenn lesz tartva az egyenjoguságnak és az uniónak ezen nyilvános kigunyolása, — számoljanak annak eszközlői lelkiismeretükkel, a mért a román elégedetlen, a magyar elnyomott és a szász saját külön érdekei mellett a haza közérdekét elfelejtő lesz.

Egy pont fekélye megölheti a testet. Ezen országgrész kivételes állását egész Magyarország sirathatja meg.

Annál inkább óhajtanók, hogy a fusio mentől előbb létesüljön, mivel abban az esetben biztosítva volnánk ezen veszély felől.

Post, 1872. aug. 17. *)

A „Magyar Polgár“ 186. számában egy Fogarásban kelt levél azt akarja elhítenni olvasóival, hogy az erdélyi románoknak azon tekintélyes vezérférfiai, kik az aktivitásnak nem csak kezdeményezői — de annak terjesztésében sikerdusan közreműködői voltak, névszerint Metianu János, zernesti esperes, Puskariu, ügyvéd,

*) Ezen cikket nem azért közöljük, mintha tartalmával tökéletesen megegyeznénk, hanem hogy t. olva sóiknak ezen ügyben egy fővárosi véleményt bemutassunk. Szerk.

Bran de Leményi etc. most, eddigi hathatós irányokat megtagadva, a passivitas terére léptek.

Hogy tudósítónak állításában a czél nem egyéb mint a közvélemény félrevezetésére szándékolt rossz akarat: azt a románoknak újabb időben tanúsított politikai magatartásából minden józanon gondolkozó ítész beláthatja. Sajnos, hogy az ellenzék érdekeinek látszólagos kielégítésére ily ferdítésekkel is kész ámitani a könnyen hívőket és tomboló örömmel hirdetni azt, mi felett ha úgy volna őszintén sajnálkoznunk kellene, mint alkotmányos életünk haladásának egyik gátján. De tisztelet azon jobb gondolkozású férfiak nevének, kiket az elvtelenség szégyenletes bélyegével igyekeznek feltüntetni a rosszakarát, ők jobban megértették az oly bonyolodott nemzetiségi kérdésnek, — és hazánk integritásának leghelyesebben megfelelő eszközöket, mint ama fogarasi ámitók. Csak egy lépést mutasson fel a „M. P.“, mely Metianu esperes politikai működésében elvtelenséget, következetlenséget mutat fel, elhiszem állítását.

Az aradi meggyulafehérvári conferentiának alkotmány ellenes pártjait, melyeknek a „M. Polgár“ nagyon örvend, szélesebb körbe terjedni vajon mi gátolta meg leginkább, ha nem a brassói, zernesti meg a szebeni aktivitás?

Ennek folytán meg mi idézte elő azon eddigelő soha el nem ért eredményt, hogy Kolozs-Dobokamegye román képviselőt küld az országházba, románainknak nagyobb megnyugtatóra! De épen ez fáj a „M. P.“-nak mert ő et consortes sokkal örömebb látnak egy Macellariu-t az országházba mint egy dr. Nemes-t, vagy más activistát.

Ez okozza azt, hogy csak neszét vegye a „M. P.“ oly valaminek, mely a passivitas árnyalata legyen bár ő örömtől pukkadtan hirdeti, hogy a Ratiu, Macellariu, Baritiu, Axentie féle politika, — mely láttuk hova vezet, kezd lábrakapni.

Valószínű hogy nem egyéb a passivitas árnyalatánál a Metianékról kovácsolt mostani hír sem, hogy a fogarasi választással szemben passivistáknak mondták ki magukat, abból őket a passivitas bélyegével jegyezni meg nem lehet. Nem pedig azért, mert olyan lehet az a fogarasi vá-

TÁRCZA.

Cosmopolitismus és Nationalismus.

Az emberiség történelme mindenütt és minden időben egy jobb létérti küzdelemről teszen tanúságot. A történelmi fejlődés minden stádiumán az evégetti törekvések szakadatlan láncolata tűnik szemünk elé. Ön, vagy rajta kívül álló hibák sokszor gátat vetnek e törekvések elé, bizonyos okok századokra vissza vetik az emberiséget; de a törekvést egy jobb lét meg alapítására, kioltani nem tudta semmi, s ma is ép úgy küzd az emberiség, habár más eszközökkel, mint küzdött évezredek előtt. E szakadatlan törekvések az emberiség örök életének legpregnansabb kifejezői. A nagy küzdelemben egyesek buknek, kiesnek a sorból, de az emberiség ügye feltartózatlanul halad előre, sokszor ép egyesek bukása, esése adva meg a jótékony lökést. Sokrates méregpohara, a Megváltó keresztje, Huss máglyája, Zrínyi és Frangepán esete az ügy diadalának sokkal többet használtak, mintha ágyban, párnák között haltak volna meg. Trágicus sorsuk akép hatott a már-már lankadni kezdő emberiségre, mint egy jótékony eső a szomjas földnek, mint a villany ütés, mely felrázza a megdermedt tagokat. Életük mintaszerű végük tragicus volt; az emberiségre pedig ellenállhatlan hatással bír a tragicum, tudva azt, hogy a bukó hős az emberiség igaz ügyéért esett el. Egyszer elhintett eszmék akarva, nem akarva megfogamzanak az utódok keblében, ezek az elhunytak helyébe állnak, folytatva a már megkezdett harcot. Az eszmék hatása sokszor oly nagy, hogy nem az van megtestesítve egyik vagy másik felkent bajnokában, hanem maga viszi égi szárnyain az egészet. Ez örökös küzdelemnek életető eleme a szabad verseny, a nyílt pályatér, hol az

egymással szembe álló, de egymásért küzdő bajnokokat, az emberiség nagy családját képező egyes elemek a nemzetiségek képezik. De nem oly értelemben, hogy az erősebb elnyomja a gyengébbet, elvéve ettől mindent, nem mint separatisált, egymástól különálló individuumok, hanem mint a szerves egésznek, a nagy családnak egyes tagjai. — Egy nemzetnek sem szabad csak önmagáért dolgozni, a nagy küzdelemben kifejtett tevékenységét csak maga hasznára fordítani; legszebb vívmányait, legéletrevalóbb intézményeit olyanoknak kell tekinteni, melyben az összességnek is része van, mely akkor felel meg igazán hivatásának, ha nem egyeseknek világít kizárólagosan, hanem az egész emberiség közkincsévé válik. Ok nélkül való törekvés ma chinai falakat huzni akarni bármelyik nemzetnek is; túlhaladt álláspont már ez, s csak akkor emelkedünk a korszellem magaslatára, ha az emberiség közügye érdekel, ha tul tekintve a geográfiai határokon, azon tudatig emelkedünk fel, hogy mi csak részek vagyunk, öntudatos szolgálatára rendelkezve az egésznek. Régen volt az, midőn a nemzetek csak magukért éltek, csak magukért hatottak. Régen volt az, midőn a civis romanus nem ismert magán kívül méltó teremtményt az emberi nevezetre, midőn azt hitte, hogy csak érette jön fel a nép, neki süt a hód — szóval: érette van teremtve minden. Ma már hála korunk szellemének az érdekközösség érzete, az együtvé tartozás eszméje annyira ki van fejlődve, hogy elsőbbséget követelni egyik-másik részére neveltség. Ma már nem e vagy ama törzsböli származás adja a vezérbotot kézbe, hanem a kötelességek hív teljesítése, s az a nép tarthat igényt az összesség hálájára, tiszteletére, mely több áldozatot rak fel azon oltárra, melyen az emberiség boldogsága nyugszik. — Bizonyosan eljön az idő, midőn azon válaszfalak is lehullanak a korszellem lehelletére, melyek most még elkülönítve tartják a nemzeteket egymástól, midőn a testvériség, az együtvé tartozás

érzete annyira ki lesz fejlődve, hogy nyelv különbség ember és ember között nem tesz elválasztó pontot. — Korunk sebes léptekkel halad ama boldog kor felé. — A természet-tudomány elveire fektetett intézmények mind azt czélozzék, hogy a minél gyakoribb közlekedés lehetőségessé téssék a föld különböző részein lakó embereknek. — Nemes lelki emberbarátok, — oly intézmények felállításával, melyek nemcsak egyes vidékek, hanem az összes emberiség viszonyaihoz alkalmazhatók, — azon fáradoznak, hogy a még fennálló különlegeségek megszűnjenek, hogy tekintse mindenki egy nagy család tagjának magát, megóva természetesen azt, mi az egyéniség jellege kiténtetésére szolgál. — Pestalozzi a nagy nevelésbarát, Morse a fényiró, Watt a gőz-bolázója mind abban működtek, hogy oly közegeket teremtsenek az emberiség számára, mely megsemmisítse a helyhez kötöttséget, mely közelebb hozza az embert embertársához. — S korunk ezen általános áramlatával szemben mégis mit látunk? Azt, hogy az elválasztó törekvéseknek, a különlegesség fenntartásának érzete ép most működik némely néptörzsekben leginkább. — A hegyen leguruló követ feltartóztatni, a napsugarakat elföldni akarni, hogy azok ne világítsanak minden ember számára oly fajta törekvések lehetnek, mint azon népek fáradozásai, kik a kor áramlatával szembe akarnak uszni, kik egyedüli feladatuknak tartják különleges érdekeik tüzzel vassal megóvását, aképen gondolkodva: Valamint én nem szorultam az emberiség közkincsére, úgy szintén nem adok az enyimből senkinek semmit. — Hiu fáradság! tarthatlan állapot. — Elfeledik, hogy akaratlanul is hódolni kell a természet törvényeinél fogva az események áramlatának, faj szeretetöknek fel kell olvadnia az összes emberiség szeretetében. — Ama magosb tudat, hogy az emberiség tagja vagyunk, okvetlenül felül emelkedik azon, hogy e vagy ama nemzet fiai vagyunk. — Vala-

lasztás, melyben tényezőként szerepelni, az illetők magukra nézve nem dicsőségnek, hanem azzal ellenkezőnek tartják. Ha így maradnak passivisták azon vezérfiak, annak mi csak örülni tudunk, mert ez által valódi hazafiságukat, tántoríthatatlan aktivitásukat bizonyítják be.

Csak speciális esetre vonatkozhatik tehát az a fennen hirdetett passivitas, — de nem az aktivitás oda-hagyására.

Jól ösmerjük az olyan „M. P.“-féle politikát, mely az erdélyi szászok egyik közlönyével a „Kr. Ztg.“-gal nagy örömmel csinál magának kárörömeire mind abból politikai tökélet, mi az illetőknek jobb meggyőződését és alkotmányosabb érzületét tanúsítja. Hogy ez így van, példa mutatja. A brassói választásnál az egyesült nemzetiségi párt nem akarván a szász nemzet politikáját, vagy jobban mondva a megyesi alkotmányellenes pontokat, elősegíteni, — miután saját józan politikáját érvényre jutatni nem tudta, passiv maradt. De jól jegyezzük meg, hogy csak is azon egy actus-sal szemben állott egész passiv magatartásuk.

A szászok közlönyének kész volt a töke. Igyekezett azonnal úgy tüntetni fel a dolgot, hogy a magyarok, románok és németek mind a passivitas terére léptek. Sőt mámorában ennél tovább megy és megnyugtatta övéit, hogy amazok passiv magatartásukkal elősmerték az ők dicső politikájukat. Pedig a ki ezt hiszi bátran betehető az a lipótnyezi államépületbe. —

Ezen hasonló módon járt el a „M. P.“ is hir kövacsolásában.

Hogy miért léptek vissza a választástól, — miután említett vezérfiaknak hirdetett passivitasuk csak anyiból áll — azt bizonyára valódi aktivitásuk erősítésének érdeke kívánta meg tőlük; de handa-banda meggondolatlanság, vagy pedig a passivitas utáni vágy bizonyára — nem.

Alapos oknak kellett ott lenni, hogy hathatós befolyásukat ez esetre megvonják.

Egy perczig se kételkedünk benne, hogy az ok midőn le lesz leplezve, senkinek sem lesz alkalma említettnek aktivitásában kételkedni.

Mentől hamarabb óhajtuk a leplezést, mert azon tény által leendő a „M. P.“-nak idő előtti haszontalan öröme a legfényesebben megczáfolva. z.

V o g y o s.

(Földrengés Skothonban.) E hó 15-én Állam-Bridgeben és környékén erős földrengést észleltek.

(A legszebb illumináció) bizonyára Fiumében a m.

kormány által épített portorei világító-toronynak e hó 18-án, mint királyunk ő felsége születésnapján gr. Zichy kormányzó jelenlétében történt első kigyújtása volt. E világító-torony 14 mértföldre ható villanyfénye, mely az oceán bős hullámszörnyével küzdő elhagyott hajót a biztos parthoz vezeti — inkább felel meg a felvilágosodás korszaka szellemének s nagyobb dicsőre válik a fejedelemnek, ki Pharus legyen a kormány hajójának: mint holmi cifra színes mécesekék, melyek a loyális ácsorgó tömeget mulattatják. Éljen a civilisatio világossága!

(A képviselő házny) tudtára adja a képviselőház hivatalnokainak, hogy aug. 22 től kezdve szabadsági idejüket lefolytának tekintsék.

(A székesfehérvári) állandó színház alapkövét e hó 20-án tették le ünnepélyesen.

(Irországban) a katolikusok és protestánsok közt zavarok fordultak elő; Belfastban körmenetek alkalmából komoly verekedések történtek. A „Daily News“ ezen viszályok okát a kormány magatartásában keresi.

(IV. Obrenovits M. Milán) szerb fejedelem nagykorúsítása és tronra lépte e hó 21. 22. 23. és 24-én ünnepeltetett meg Belgrádban.

(A eszek kezdenek) csalatkozni vezéreikben. A népámitók és izgatók valódi jelleme kezd világosságra jöni. Nehány hét előtt bontakozott ki a tüzes demokrata Sabinából a rendőrségi „spitzli.“ Most ismét Skrejshowsky, a „Politik“ és „Pokrok“ kiadóját látjuk börtönbe vándorolni. Ő ugyanis a hirdetési bélyegdíjt az illető hatóságnak évek óta nem szolgáltatta át. A dolog eddig politikai tüntetésnek látszott, de most család és sikkasztásnak bizonyult, mivel az említett lapok a bélyegdíjt a közönségtől rendszeresen beszédték.

(Bismarek) a „Spener'sche Zeitung“ szerént egészségi állapota gyenge, s e szerént meglehet, hogy a berlini találkozásban nem vesz részt, mely esetben ez politikai jelentőségéből sokat vesztené. Másrészt pedig Pétervárról azon hir érkezett, hogy Gortsakoff és gróf Berg is elmennek Berlinbe.

(A szerb egyházi congressus) feloszlott, mivel a királyi biztost nem akarta elfogadni.

(Utazási kaland.) A „Tiszai vaspályá“-n történt a napokban, hogy egy uri nő a vele egy coupéban ülő dohányzó füstje miatt nagyon boszankodott. Különösen a közvetlen mellette ülő férfi insultálta nagyon, ki egész napon át füstölt és pedig oly módon, hogy a füstöt rendszeren a nő felé bocsájtotta. A nő kérelme mit sem használt; míg végre kifogyván türelméből hirtelen kikapja szomszédja szájából a füstölő nagy tajt pipát és minden szó nélkül kilöki az ablakon. A férfi türelemmel végig nézte és egy szót sem szólott a nőhez. Figyelmét azon-

ban egészen a nőnél levő ölebre fordítá, miután észrevette, hogy az a nő előtt nagyon drága. Egy órával később, a pipa kilökése után, a kis állat a nő ölében egész szabadon comodizálván, a férfi hirtelen kiragadta azt és az ablakon kilöki. Ekkor hirtelen megszólal a férfi és ezt mondja: tudja asszonyom, hogy mit teszen vicem pro vice? A nő sohajt egyet s rámondja: igen uram!

Helyi különfélek.

Vendégeink. Az ősz mindig hoz nekünk kedves vendégeket nemzetünk hírneves fiai közül. Csak a napokban Xantus János, Orbán Balázs és Huszár Imre képviselő fordultak meg itt. Az adóhivatalt is megvizsgálta egy miniszteri tanácsos.

Ideiglenes dandárparanesnökká az eltávozott derék Moricz ezredes helyébe Mangesius ezredes neveztetett ki az itteni honvéddandár ősi gyakorlataira.

Burchez Henrik gymnasiumi tanárnak a magas kormánytól engedélyezett fiúintézetében a francia és más nyelvek tanfolyama september hó elsőjén kezdődik.

A székely ló-faj megmentése érdekében

a „Hargita“ utolsó számában egy érdekes czikket hoz, melyet olvasóinkkal közölni, mi is nagyon czélszerűnek tartjuk.

„A tiszai nagy sikságot száguldó, legelő ménesek s csikós nélkül, Erdély legszebb fennsíkját, a székelyeknek Kárpát övezte regényes földét: sűrű jövőmenő székely szekeresek s szekerek tábora nélkül szépnek, fenségesnek, nagyszerűnek ép úgy nem képzelhetni, mint Arábia pusztáit beduin nélkül nem, kik büszke, nemes méneikkel végtelen téreiket nagyszerűen regényessé, fenségessé varázsolják át!

Igen, bizony csak az a nép lehet hős, dicső, nagy és nemesen büszke, mely Isten és a természetnek az ember után legszebb teremtményét, a lovat különös, az ösöktől, mintegy szerény képen öröklött tulajdonát szenvédelesen szereti, ápolja, nemesíti; vele él és hal, nélküle elveszitené hősiességét, jó kedvét, minden örömet e földön!

Nézzünk csak széljel egy kissé e széles világon, s a nagyon gyér s oly kevés példákából: meggyőződhetünk a fennebb állított igazságokról!... Van-e az angol népnél nagyobb, hatalmasabb, dicsőbb nép e világon?! S e nép a legtávolabb éghajlatokról feltalált nemes faj lovakat, nem kimélve költséget, fáradságot: földre viszi át s vas-türellemmel, nagy tanulmánya után a leggyakorlatibbnak bizonyult rendszer mellett kereszte-

mint a természetben az egyes parányok nem magukért vannak, nem magukért halnak, hanem csak részei a nagy organicus egésznek, s működésük mindig az egész javára történik, úgy az emberi társadalom is egy nagy gépezet, melynek működő kerekeit az egyes nemzetek képezik, s akkor összhangzó a munka, ha egyik sem húzódik félre, ha mindenik megteszi a maga kötelességét, ha azt az egész javára irányozza. — A separatisticus tervek késleltethetik az emberiség ügye diadalát, de meg nem akadályozhatják, mert az oly természet-szerű szükségesség, mit maga a végzet irt az emberiség homlokára. — Bukhatik koronként az emberiség, járatlan ösvényeken bolyonghat, de az ügy sohasem esik el, annak örök élete van.

Nem szeretnék félre értetni, nem szeretném, ha valaki jelen soraimból kosmopoliticus irányzatokat akarna kiolvasni. Nem azt mondom én vetközze le nemzeti sajátságait, tagadja meg külön fejlődési processussát, s olvadjon fel a nagy egészben. Ezt egy nemzet sem fogja tenni, mert nem engedik azon művelődési alap-tényezőket, melyeken a népek mai miveltésége nyugszik. Ha az ő és közép korban a tüzzel vassal hódító hatalmak százados törekvése sem volt képes arra, hogy a népeket egy kalap alá hajtsa, annál kevésbé lehetséges ez most, midőn a népek fejlődési szabadsága nincs semmi kényszernek alávetve. Róma világra szóló hatalma nagy volt, egységesítő törekvése közismereti tény; egyházba, törvénykezésbe, közigazgatásba bévitte a classicus latin nyelvet, de arra hatalma nem volt, hogy a galliait, a spanyolt, a zsidót megakadályozhatta volna, hogy ne édes anyanyelvén adjon kifejezést keble érzelmeinek. Nagy Károly függetlenül uralkodott Európa felett, de azért a német megmaradt németnek, az olasz olasznak. Sőt hogy ne menjek a szomszédba példáért, az osztrák camarilla hiába fáradozott három századon keresztül germánizáló törekvéseivel, nem tudta megakadályozni, hogy Berzsenyink, Vörösmartink, Petőfink ne születessék. Mindezeket csak azért hoztam fel, miszerint kézzelfoghatólag megmutassam, hogy ha akkor

nem tudott semmire menni a hatalom vaskeze egységesítő törekvéseivel, ma, a szabadság századában bizonyosan nem fog ez megtörténni. Nem is ily értelemben beszélek én. — A cosmopolitismus nagyon is tulerjeszkedő szárnyától ép úgy félek, mint azon telivér nationalistától, kinek tekintete nem terjedt a falu határára túl. A szélsőségeket kerülni, s egy biztos közép uton haladni, ez azon Archimédesi álláspont, mit vajmi nehéz feltalálni. Nem kívánom azt, mert a természet törvényeivel ellenkezőt kívánnék, — hogy az egyén kizárólagosan csak az emberiség tagjának, a nagy egész egy részének tekintse magát, elfeledve azt, hogy van neki egy szűkebb köre is, nevezzük azt hazának, nemzetiségnek, családnak, mely iránt hasonlóképp kötelességei vannak. Nem! így nem szeretném az embert még a legünzletlenebb törekvése mellett is dolgozni látni. Mert ez a hálátlanság, a kegyelet hiány bélyegét sütné homlokára.

Ki volna az a szolgálattelkü, ki meg hajolna azon ember előtt, ki világra szóló terveket forral agyában, ki az egész emberiséget akarja boldogítani, de ép a nagy közelség miatt közönyös lesz honához, mely neki életet adott, s majd hantjával elfedi; családjához, mely ápolta, nevelte, melynek körében fejlődtek ki mindazon tehetségei, mik az emberiség bélyegét reá nyomják; — egyházához, mely a hit szárnyain emeli ahoz, ismerteti meg azzal, ki minden lének legfőbb oka, végső alapforrása. Bizony! nem abban találok én az ember magasztos feladatát, hogy felülemelkedve a tényleges viszonyokon, ignorálva a körülményeket, melyekben él, szüntelen csak általános boldogító eszméket forgasson agyában.

Látható ebből, hogy távol állok a cosmopolitismus-tól. De ép úgy kárhoztatom a nemzetiségij rajongókat is. Minden nemzetiséget a nagy közös család egyik tagjának tekintem; egy kiegészítő része azon nagy organikus egésznek, melyet emberiségnek hívunk. A nagy társadalom ép azon törvények szerint halad, mint maga a természet. Valamint ebben a részeknek harmonicus

működése teremti meg azon bámulatos összhangot, melynek észlelésére önkéntelenül imára nyílnak meg ajkaink, úgy az egyes népeknek külön-szerű, de azért egy célra törekvő tevékenysége az a végpont, mely felé minden egyesnek törekednie kell. Ez összhangzatos törekvés megzavarására, a végezel minél előbbi elérésének lehetetlenítésére törekszenek azok, kik a nemzetiségi eszmét, a kellő határon túl hajtani igyekeznek. A nemzetiségi apostolok azt gondolják, hogy könyelmű játékkuk csak e vagy ama nemzetnek árt, melyet épen provocalni akarnak eljárásuk által. Nagyon csalódnak. A fennebbiekből bárki is megértheti, hogy az emberiség szent ügye iránt követnek el megbocsáthatatlan bünt, habár az első lökést egyes nemzetiségeknek adják is. Kettős bünt követnek el. Felköltik népökben a szunynyadó tüzet a gyűlölség ébresztése által, ez által tétlenségre szoktatva őket, továbbá megzavarják az összhangot, egyik népet a másik ellen ingerelve, s késleltetik az igaz ügy diadalát.

A tulhajtott nemzetiségi fajszeretnek ma már semmi kézzelfogható értelme nincs. Tapasztalati tényekre hivatkozom. Azt tapasztaljuk, hogy ma csak azon népek bírnak fogékonyssággal arra, kik még a miveldés bölcső korában vannak. A nemzetek életében a gyermek, férfi és öregkor féle felosztásokkal ép úgy találkoznak, mint az egyeseknél. A gyermekkorak jellemző tulajdonsága a sebes szárnyu képzelet, az érzelemteljes szív; e két elem uralja egész lényét. Mindig más állapotba kívánczik, soha sincs megelégedve a létezővel.

Ha egyet adsz, kettőt kíván, ha virágos réten, árnyos pataknál játszik, már az előtte álló bérczre vágó-dik; vidd fel a tetőre, bizonyos lehetsz, hogy kezét nyújtja a magasba. Ilyen tulajdonságokkal találkozunk azon nemzeteknél is, kik a miveldésnek még csak bölcső-korában vannak. Gazdag képzel-mők, felhevült kedélyük nagyon fogékony arra, hogy egy szép szó ideoda hajtsa, mint egy vékony nádszálat. Ellenben nézd meg a férfikorban levő, munka között élő népet, hol

zessel (ügyelve másfelől az eredeti fajok fennmaradására is) egyre nemesíti s nagyobb tökélyre emeli lovait, s már oly hír- és tökélyre emelte őket hogy a világ csodálatát, bámulatát s elismerését érdemelte meg! . . . Már IV-dik Henrik király idejében (1399—1413-ig) törvényhozás útján is gondoskodtak a lónemesítésről s versenyfutások rendezésével a honi, vagy külföldi lovakkal mindig nemesítették lovaikat e mai időig. A híres angol lovak leszármazásáról vastag kötetű könyvek vannak kiadva és vezetve egész nagy hitelességgel napjainkig; de, ha áldoztak, ha nagy gondot fordítottak rájuk: nem is lett ezen fáradságuk háládatlan, mert csak amugy mérték értékük a sok pénzt a világ minden részeiből, s nem egy példa van rá, hogy egyetlen ló: egy millió frtnál többet jövedelmezett gazdájának!

Az angolok után az arabok viseltetnek legtöbb gond- és szeretettel lovaik iránt; a beduin mindig lovával van, vele alszik, vele kél, mi által lovaik egyre nemesedtek, tökéletesebbek lettek, el annyira, hogy példabeszéddé vált az emberek közt: „nemes, okos és erkölcsös, mint egy arabs ló.“ Az arabs lóva leszármazását maga vezeti s ez tanulmányának legfőbbike, s e tanulmány s előszeret nem is volt háládatlan hozzájuk, mert az egész pénzvilág adózott s adózik mai napig is aranya s kincseivel!

A magyar nemzet már a honfoglalás alkalmával e nemes állat iránti szeretetének köszöni részben győzelmeit, mert a magyar lovasság kemény rohamait Zalán s a többi szétvert fejedelmek oly büszke és bátor népe sehogy sem tudá kiállani s e mai napig sincs e széles világon párja a magyar huszárnak!

A magyar faj lovaknak hát jó hire, neve, erkölse, mint szinte gazdájának is meg volt mindenütt e széles világon egész napjainkig! Az Eszterházi, Károlyi, Hunyadi stb. Erdélyföldön Wesselényi, Bánffy, Daniel stb. féle istálló még sokaknak eleven emlékezetében vannak!

Az ellenzék napjainkban fölveté s még egyre emlegeti a mező-hegyesi, bábolnai istállók költségeit s bár itt s e helyen érvelései birnak is egy kis éllel; de annyi még is áll és szent igaz, hogy a multban nálunk a lovak iránti előszeretet, a lótenyésztés és nemesítés nem volt úgy a nemzet-, mint egyesekre háládatlan foglalkozás. Azok alatt a kemény harcok alatt, midőn török, tatár, az ördög és pokol minden ellenségeivel szemben álltunk: a magyar faj lovak megtevék szolgálatukat; . . . s egyeseknek is pénzükségeit nem egyszer segítettek a magyar paripákért kapott szép arany, ezüst pénzösszegek! . . . Nem szabad, nem lehet azt sem felednünk másfelől, hogy míg nem volt gőzhajózásunk, nem voltak vasutaink: lovaink élénkítették kereskedésünket, s így

nagy befolyással voltak miveltésünkre, s nálunk, mint szintén általában az egész emberi nem jólléte, boldogsága s miveltésére e nemes állat az egész világon nagy befolyással volt.

Ezen fennebb jelzett ügy fontosságát az oly böles s figyelmét minden irányban kiterjesztő, a legnagyobb magyar gróf Szechenyiinek sem futotta el, mert a „Lovakról“ gr. Szechenyi István, Pest, 1828. és „Néhány szó a lóverseny körül“ gr. Szechenyi István, Pest, 1838. megjelent munkáiban ismételtlen megemlékezett a lótenyésztés fontosságáról s ennek tenyésztését, nemesítését mintegy kötelességgé teszi nemzetének.

(Vége következik.)

Közgazdaság.

Közlekedés Brassó és Segesvár közt.

A segesvár-medgyesi vasutvonal megnyitásával hazánk keleti része iparának és kereskedésének új lendület adatott. Mi az iparosnak és kereskedőnek főtényező! az időnyeres bizonyos mértékben el van érve. A keleti végpont, Brassó, a főváros, utóbbi az elsőhöz 24 órai időt nyert közlekedésében.

E nagy előnynek gátjával állott azonban e hó 4-ikéig a Segesvár és Brassó közötti közlekedés. A fővárosból Segesvárig eljutni könnyű szerrel lehetett; de onnan Brassóig menni, mi csak 12 órai távolság, néha 3—4 napba került. Pedig a közlekedési ut is egyik a legjobbak közül, csak azért is mert az államköltségén készütek és pedig szászföldre. A szászok tehetlensége ez irányban nem terjedt ki; az előnyt, közlekedési eszközökről gondoskodni, senki sem használta fel közülök. Lehet különben, hogy az állam iránti ismert loyaltásuk nem engedte azt tenni, miután ez utvonal közlekedési eszközökről gondoskodni, első sorban az államnak lett volna kötelessége. A szászok vártak rá, — a jó akaratot soha sem kell kétségbe vonnunk, nehogy egy általok létesítendő vállalat által az állambevételeiben rövidülést szenvedjen. Feltehetjük a reciprocitást is. De a kölcsönös loyaltásnak végén is az lett eredménye, hogy a közönség rövidülésében nagyon szenvedett. Mert akárhány utazóval megtörtént, hogy a fővárosból hamarabb akarván Brassóba jutni, két annyi idő alatt jutott el oda, mintha az eddig használt vonalt használta volna.

Elvégre akadt vállalkozó, ki egyfelől az utazó közönség, — másrésztől saját előnyére segített a bajon. A vállalkozó Berzenzey László, ki hetenként hatszori gyorskocsi közlekedést nyitott említett utvonalon. Ez által a közlekedés nagyon meg lett könnyítve, mert Brassóból Segesvárig egy nap alatt kényelmesen elle-

het utazni. A főváros és a keleti végpont, Brassó, között a közlekedés 24 órával van rövidítve.

Tehát a mi főczél időnyeres, elértük. Nincs is most semmi egyéb nagy baj, csak hogy a vállalkozó magyar ember. Horribile dictu! szászföldön magyar vállalkozó. Ez már absurdum. Nem tehetünk róla, de így van!

A kislelkűségre mutató telhetlen irigység meg is próbál lehetőleg mindent, hogy a vállalatot megbuktassa. Ezer meg ezer akadályt igyekszik elébe gördíteni; de jó szerencsére a vállalkozó sokkal praktikusabb és kitartóbb semhogy öt eljjeszteni képes volna.

Őszintén ajánljuk azért a vállalkozónak, hogy vállalatát érdekében úgy járjon el, hogy az ellen semmi kifogás ne lehessen. Kiválóan igyekezzék mentől hamarabb beszüntetni a megnyitás alkalmával használt társaskocsit, — mely ellen mindenkinek méltán lehet kifogása. Azon kocsi használata által eshető több haszon, naponta csökkenté bizonyára azon irányban utazók számát miután egy egész napot utazni olyan kocsival, mely csak városi társ-kocsinak használható, azt hiszem többé senki se kívánczik.

Az olynemű kocsik használata különben hisszük, hogy eddig be is van szüntetve, miután a rendszeren használni szokott társaskocsik minden állomáson készen voltak.

A közlekedésnél semmi egyéb kifogás alá nem eshetik s így a vállalat egyfelől az utazó közönség kényelmét, másfelől a vállalkozó befektetett tőkét biztositja.

Becsi tőzsde és pénzek Brassóban augusztus 23.

	Pénz.
Osztr. nemzeti adósság ezüstben	71 80
„ „ „ papírban	66 40
1860-ki sorsj. kölcsön 100 frt.	103 60
Nemzeti bank részvény	874 —
Hitelintézeti	341 70
London	109 50
Ezüst	108 —
Napoleon'or	8 71
cs. k. arany	5 26
Lira	10 08
Magyar földteherm.	81 50
Bánáti	81 50
Erdélyi	79 75
Porosz tallér	1 65
Ikosár	1 67
Rubel	1 66

Ideiglenes szerkesztő: Herrmann Antal.

az ész viszi a főszerepet, nemzetiségi surlódásnak, egy közös törzs iránti majomszerű ragaszkodásnak még csak hire sincs. S ép úgy irtózik ettől, mint azon egyentől kinek se országa se hazája.

A szabad Amerikában, Sveitzban négy öt néptörzs él a legnagyobb békességben egymás mellett, egyiknek sem jut eszébe a másik ellen irigységet, gyűlölséget gerjeszteni. Szent meggyőződés, hogy a mily arányban terjed a nemzetek között a miveltés, a munka iránti igazi ragaszkodás, a szépnek és jóvak hő érzeke, ép azon arányban tompul a nemzetiségi eszme fegyverének az éle, azon arányban lép előtérben az a tudat, hogy egy nagy családnak vagyunk tagjai. Az együvé tartozás, a közösség érzete nincs ellentétben a nemzetiségi eszmével, sőt azzal legszorosabb összeköttetésben van, s az ember akkor felel meg igazán hivatásának, ha e szoros összetűgést felismerte, ha annak kívánalmi szerint intézi cselekvényeit. Azt, hogy valamely cselekvény mikor itélendő meg nemzeti, s mikor általános emberi szempontból az általa előidézett hatást illetőleg, nem lehet előre meghatározni. Elég nekünk annyit tudnunk, hogy ha kötelességeinket hiven teljesítjük, habár látszólag nemzeti érdekekben, cselekvényeink következménye jótékonyon sugárzik ki az összes emberiségre; s tegyük bár mit az egész érdekében saját nemzetünknek is meg lesz abból a maga haszna. Ebben a kölcsönös hatásban nyilvánul leginkább a két érdek összeegyeztethetősége. Ez értelemben kell cselekedni az embernek; ha így cselekszik, távol áll egy a cosmopolitismus mint a nationalismus elnevezésétől cselekedete. Nem kicsinylem én a nemzetiségi törekvéseket, ha azok a jogosság határain belül mozognak. Sőt azt mondom, hogy szabad fejlődést kell engedni nekik. Az államnak kötelessége, maga iránt jólfelfogott érdeke követeli, hogy biztosítsa azon alapfeltételeket, melyek szükségesek a végre, hogy a nemzetiségi érdekek megóvassanak. A szabad fejlődés tekintetében, minden nemzetiséget csak olyannak tekintem, mint az egyes embert.

Ha ennek ősi, elidegeníthetlen, veleszületett jogával ismerjük el a cselekvési szabadságot bizonyos korlátokon belül, ugyanaz áll a nemzetiségeknek is. Minden megszorítás az állam érdekei megóvásának határain tul, csak a természetes fejlődést gátolja. De valamint az egyének jogai korlátlan gyakorlása eszméjéről le kell mondania a társas összlet lehetősége tekintetéből, áldozatul kell hoznia cselekvési szabadságának egy részét, ha rendezett társadalomban akar élni, halmi, sőt oly megszorításoknak is tartozik magát alávetni, melyek a tiszta józan ész elveivel legnagyobb ellentétben állanak, s melyeket ennél fogva csak célszerűségi szempontból lehet és kell menteni, ép így az egy államban élő nemzetiségeknek jogai is, csak addig terjednek, meddig azt az összállam megengedi, s nem szabad oly intencióknak táplálása, szítása, melyek az állam alapfeltételei megsemmisítésére vezetnek. A nemzetiségi törekvéseket mind addig jogosoknak kell ismernünk, történjék az bár saját egyéni érdekük előmozdítására, míg az együtt maradhatóság lehetősége nincs veszélyeztetve. Mihelyt pedig e határ át van lépve, mihelyt a cselekvési irányzat az állam alapjait képező egyes tényezők kétségbe vonására, vagy tán felfogatására irányul, az államnak saját fennállhatóságából önként folyó joga e törekvéseket meg hiusítani, az irányzatokat rendes korlátok köze szorítani, anélkül, hogy az egyes nemzetiségek jogtalanságról panaszkodhatnának, mert ők léptek át a jogtalanság terére, az állam a megfelelő rendszabályok alkalmazásával mindig a jogosság korlátain belül mozog.

Félre ismeri azon állam jól felfogott érdekét, mely minden törekvésben, minden elejtett szóban, tettben nemzetiségi aspirációkat lát, s azonnal kész a repressiv szerek alkalmazására. Sem nem célszerű, sem nem ésszerű ez. Az államnak nem az a feladata, hogy szüntelen rendőri szerepre vállalkozzék, hogy szüntelen szemmel tartsa a nemzetiségek lépteit. Feladata sokkal magasabb, nemesebb. Ott van neki a kezében a jus superinspectionis, melynek hallgatag elismerésére min-

den nemzetiség tartozik, ha az állam körében akar maradni; elég biztosíték ez az állam jogai megóvására. Aztán meg ott van a többi nemzetiségeknek elítélő közvéleménye, mely kérelhetlenül fordul azon néptörzs ellen, mely a békés fejlődés nyugalmát zavarni igyekszik. Ez utóbbi hatalmas óvszer talán mint az első, mert az állam ama jogával élhet is vissza, ha tul hajtja, míg a közvélemény felháborodása azon mértékig terjed, meddig ok szolgáltatik reája. Az első tehát lehet gyűlöletes, jogtalan, az utóbbi soha.

Egy állam fogalmához három képező elem szükséges: földterület, mely a nyugvó elemet adja, nép és közös főhatalom, melyek mozgó elemeknek nevezetnek. A három elem annyira nélkülözhetlen, hogy egyik vagy másik nélkül nem lehet államot képzelni. A népvándorlás korában, néptörzsek hagyták oda őslakhelyeiket egy közös vezér alatt, bebarangolva Európa minden téreit, még sem mondja senki, hogy államban éltek mindaddig, míg véglegesen meg nem telepedtek, mert hiányzott a földterület. Minden esetben előnyben van azon állam, melynek egy nyelvű lakossága van. Különleges nemzeti érdekek nem húzzák szerte szélyel, nem gyengítik erejét, az egészet egy közös akarat, eszme vezérli, melyben minden lehető egyéni érdek felolvad. Az egy közös cél felé törekvés nagyon könnyíti a sikert. Ezt természetesen csak a mai miveltésű viszonyok között lehet állítani. Meg vagyok győződve, hogy az általános cultura elterjedésével egy állam előhaladása elé sem fog gátot vetni a soknyelvűség. Mig e boldog állapot eljön, addig bizony sokszor fog megzavartatni az államok harmonicus törekvése.

Hunfy.

